

3667

א.פ.

המדינת ישראל
המכסה

פרוטוקול מס' 3/42

מישיבת ועדת הכספים, ביום ג', יח' בשבט
השני"ט - 27.1.59, שעה 0900

נכחו:

- היו"ר י. גורי
- מ. אולמרט
- א. בהיר
- ש. דיין
- ז. סוזאין
- י. ספיר
- י. קרנמן
- ה. רובין
- י. ש. רוזנברג
- א. כהן
- ק. כהנא

מוזמנים:

- ז. שרף - הממונה על הפנסות המדינה
- ד"ר נאמן
- מר זגני
- מר קייזר - משרד המסחר והתעשייה
- ד"ר קטרון
- ש. בוק

סדר היום:

- א. ערבות מטעם המדינה להלוואה לחברת "אל על"
- ב. ערבות
- ג. מס-הכנסה (המשך הדיון)
- ד. מס רכוש עירוני ומס רכוש חקלאי
- ה. מס שבת מקרקעין
- ו. מס עזבוני
- ז. ערבות מטעם המדינה להלוואה למפעלי נייר אמריקניים-ישראליים.

א. ערבות מטעם המדינה להלוואה לחברת "אל על"

היו"ר י. גורי:

(קודא מכתב שר האוצר בנדון,
מ-10.12.58.)

ד"ר נאמן:

המדובר במכתב שר האוצר מיוני 1957 לוועדת הכספים, בו מוסבר כי נוסף לסכומים שאל-על מקבלת מאת הממשלה לרכישת מטוסים חדשים, מתקייב הפיתוח, היא זקוקה לאשראי במטבע ישראלי ובמטבע חוץ בסך 6 מיליון ל"י. הסכומים המפורטים באותו מכתב היו 3 מיליון דולר ו-500 אלף ל"י. סכום זה עדיין לא נוצל וחלק מהסכומים שתחילה הכננו לקבל בדולרים אנחנו מקבלים עכשיו בלירות ישראליות. 150 אלף ל"י אלה הם כספי חברת "סכנה", שמסיבות שונות היא מסכימה להשאיר בישראל ואל-על יכולה לקבל את הסכום הזה. התקופה נוחה והרבית נמוכה. זה חלק מסכום יותר גדול, וגם זה חלק מההון החוזר הדרוש לחברה.

היו"ר י. גורי:

מכיון שזו הלוואה חדשה, זה כפוף עכשיו - היות וזה חורג מה-10% שכבר עברנו עליהם - לאישור בארבע המישיבות, לפי החוק המתוקן. כיון שזו לא הלוואה שמתליפים אותה, זה כפוף לסייג.

הצבעה: הערבות הנ"ל אושרה.

ב) - ו - ו - ת

ז. סוזאייב: צו זיין זען העפעט דאסונגען שהיו"ר הנכבד שלנו, כשהוא עולה על במת הכנסת, אינני מכיר אותה. אני רוצה לציין כמה דברים שאפיינו את הופעתו אתמול והערותיו כלפי, אתמול. בישיבת הועדה, כשהגשנו הסתיגויותינו נתבקשנו להגיש הסתיגויות ולא לנמקן, ועשינו זאת. בא יו"ר הועדה לכנסת ואומר: לו דוקא הסתיגות זו נומקה, היה מנסה לשכנע אותי. יוצא שאני מתארם קופץ וסועף דבר שלא הסברתי מקודם. יהיה איפוא כלל, שהסתיגויות מנמקים ונגמר, אבל לא נקבל ציפיה כזו בכנסת.

שנית. חברי ועדת הכנסים לא צריכים לקבל הכנסת ציונים. סוזאייב, שאינו מופיע היום בכנסת, ואשר במעין מס' הכנסה אמר משהו על דירוג - "פפע". זוהי זהותי. זה שייך לנושא. באיזו זכות היו"ר יכול לעמוד בכנסת ולתת ציונים ולומר שאני מדבר על ענינים שאינם שייכים לענין, כשהוא מדבר על מס' הכנסה? אדוני הוא המוסק? מותר כנראה להגיד בכנסת הכל. יש חופש דיבור. אני מעיר זאת, כי חשבתי שהיחסים בינינו ובין היו"ר הם קצת אחרים - הם קולגיאליים, ומתוך יחס חברי טוב. אנקש את היו"ר, כשהוא מופיע מעל במת הכנסת, להשתלט על היצר שלו ולהיות חבר טוב, כפי שהוא נוהג להיות בוועדת הכנסים.

היו"ר י. גורדי: כולנו קצת אחרים על במת הכנסת מאשר בוועדה, אם כי אני תמיד מצטער על כך. במקרה זה, ייחבן שיש שמץ של צדק בטענתך, אבל נדמה לי שאתה מפרז קצת. ראשית, הטענה שהנה אילו נימקו הסתיגויות. האמן לי שכרגע שאמרתי זאת, לא זכרתי את הפרט הזה, שאמרו להגיש הסתיגויות בבלי לנמקן. בודאי שמת לב שהסתיגות זו גרמה להתרגשות רבה, ודברתי לא בנוסח הרגיל שלי. אני חושב שנעשה פה משגה, ש"הכימה" לא מגיע לה להתקין אותה מעל במת הכנסת. "הבימה" בבמה מקום כזה בלבנו, שלא מגיע לה ענין כזה. דבר זה גרם לי התרגשות, ויכול להיות שבמידת מה עברתי על מידותי.

אשר לשאלת הציון, אתה בודאי מפרז כאן. אמרתי שאני מציין לשבח את הנוסח המאופק של ח"כ בדר בויכוח זה, ולא אמרתי בסמיכות את דברי לגביך, אלא בהקשר אחר אמרתי שדברתי על נושא אחר, שיידון היום בויכוח הכללי. לא הבינתי מדוע צריך להרחיב בענין זה בויכוח על התקציב הנוסף.

ז. סוזאייב: אמרתי דבר יותר חריף: שאני קראתי נאום שהכינותי להזדמנות אחרת.

היו"ר י. גורדי: זו הטענה היחידה הצודקת שלך. זה היה מיותר. אילו לא זאת לא הייתה יכולה להיות לך שום טענה. זה המשפט היחיד שאתה צודק לגביו. לשם הדיוק, לא אמרתי שהכינות נאום בכתב, אלא אמרתי: כפי הנראה שנאומי כבר מופץ, ואני מקנא בו.

ג) מס' הכנסה (המשך הדיון)

י. קרגמן: אדם שיש לו דירה, לא לצורך הכנסה נוספת אלא לדיור עצמי, במאמצים גדולים של חסכון, ושלמען החזקתה יש לו הוצאות לא מועטות, מדוע שווי הדירה נחשב כהכנסה ומזה גובים מס? האם יש הצדקה לכך?

י. ש. רוזנברג: ברצוני להוסיף: האם לא הגיע הזמן לקבל בחשבון בדירה עצמית, לא רק רכיב שהוא משלם על המשכנתא אלא לקחת בחשבון גם הפסד על קפיטליזציה חד פעמית על הדירה (אם שילם בכת-אחת)?

ז. שרן:

הדבר יחייב כפיין 1(ג) של החוק.
 יש לזה העיון, כי במסגרת אין צדק
 אבסולוטי אלא יש צדק הפרואטיו. ז.א.מ. מצים שיש להם מנכס אותה
 מידת הנאה, צריך בעצם לקחת מהם אותה מידת מס. אף על פי כן
 כבר הלבנו צעו אחרנית מכחינת נוחות אדמיניסטרטיבית (ואינני
 משתמש בנימוק זה בממשלה) והוצאנו חלק גדול של מחזיקי דירות
 אם השווי השנתי הוא מתחת ל-100 לירות ואם ההכנסה הכוללת
 היא קטנה, לפי הסידור החדש שהחוק מאמץ החל מלפני שנתיים.
 לא בטל המדינות גובים מס זה. אפשר לומר ואפשר לא לומר על
 כך, אבל על כל פנים יש לזה העיון.

אשר לאאלה המיוחדת, בקשר עם הפחת,
 נקשתי לברוך זאת כי לאמתו של דבר לא השכנו על כך. לעצם
 העקרון לא הייתה התנגדות עד עכשיו, אבל לצורך מס הכנסה נקשתי
 לברוך זאת, ונראה מה זה למעשה. יש לזה יותר משקל עקרוני
 מאשר כספי.

ד. מ. רכוש עירוני ומס רכוש חקלאי

ח. רובינן:

א. האם כדאי בכלל לעסוק במס רכוש
 חקלאי של מיליון לירות? האם יש טעם
 לקיים מס זה בצורתו הנוכחית? ב. האם אפשר לדאוג את הסיוטה
 למס רכוש שהוכנה על-ידי מר שורף לפני שנתיים, ומה התכניות
 לגבי הנהגת מס רכוש מודרני יותר, שיכלול לא רק נכסי דלא
 גידיי, ומה השיקולים שהניעו לעצוב דעיין זה. האם כל מס רכוש
 לא צריך לבוא גם בהשלטה אורגאנית למס הכנסה, ויהיה זה מס
 רכוש בשיעורים סתומים כיוצא בזה של פנים, מיליון לירות מס
 רכוש חקלאי, זה כדאי דבר מיוחד.

ז. פוזאניב:

כמה פעמים הוצע לבטל בכלל את מס
 רכוש חקלאי. נדמה לי שהיתה תשובת
 הממשלה, שיש ארזון קטנת לדיפוזמה זו.

י. ספיר:

הנכסיה משתלבת עם בעיה מס הרכוש
 העירוני של העיריות. אותו בית ואותו
 פגרה, מופלים עלינו אנני מטים (נרס) לארנונה לפיצוי נזקי
 מלחמה). יש לזעתי, לאיזה שאלה זו בשלמותה. אם אתה עושה
 השבון על בית איזה שהיא, ישן או חדש, הרי האחוז שמשלמים
 במסים לפני כל דבר אחר, הוא ברוב העיריות בין 26-30%
 וגם הארנונה תהיה לא פחות מ-5%. זאת אומרת שס"כ הכנסות
 המדינה מדירה היא 45%. לפני מס הכנסה. אמנם אלו שתי דשויות
 נפרדות, אבל זה למעשה גזל. מדוע מוצדק לקחת מסים כל כך
 גבוהים מרשות כזו?

יש אנשים אגרים בכתייהם הם ומשלמים
 את המס, מס של הוצאה; יש אנשים שמכירים דירות (מס על
 הכנסה). אני מדבר עכשיו על מכירי דירות, מכיום הרוב המכריע
 שלהם הוא בעלי דירות עם שכר-דירה מוגן, כי דירות חדשות
 בהשכרה כמעט ואין. יוצא שאנשים אלה, לפני שהם מקבלים עוד
 הכנסה כלשהי, משלמים 45% מס למדינה. יוצא שהם לוקים מכל
 הצדדים. משאלה השאלה, עד מתי אפשר להמשיך. 5 מיליון אלה הם לא
 החלק הגדול שמוסל על נתיים אלה, והנסל העיקרי הוא בעיריות.
 אם מדובר על דירות חדשות להשכרה, יש המלצות לצמצם או לשחרר
 לגמרי. אבל לגבי עלויות-התיים האלה, דווקא לסוג זה של הכנסה
 נדבקים בצורה פרזיטאלית בלתי מוצדקת, והגייס הזמן לשים לזה
 קץ.

היו"ר י. גורני:

מה גודל החיקון בחוק מס רכוש
 עירוני, שמו האוצר יהיה רשאי לתאם
 לפי הסדרים בינו וכין עיריות מסוימות (לא כחובה בכל
 השטחים, אלא במקום שיהיה מתאים ונחוץ) את גביית שני המסים
 האלה? שר האוצר לא הפעיל סמכותו זו, ואני חוזר ושואל מה
 הסיבה לכך. אז התכוונו לתיאום במובן הרחב ביותר.

בשקבות שאלת ח"כ ספיר, אותי מטרידה תמיד ושאאלה הזאת, שסוג מסויים של משכירי דירות, שסרחו ועמלו וזה חסכון שלהם ופנסיה שלהם, נמצא במצב חמור מאד. זה מקור פרנסה יחיד, שירד במידה ניכרת, בו בזמן שאנשים שלא עמלו ולא סרחו על הרכוש הזה והם נהנים מרכושם של אחרים זוכים. יש שחדר אחד מכסה פי כמה מהדירה כולה. יחד עם זאת, זה לא חל על מגרשים עירוניים, כי על הארץ הזאת עובר תהליך מזורז מאד של פיתוח וערך הרכוש עולה משנה לשנה, והם אינם צריכים להיות הנהנים היוזמים. זה גם כן אחד הצינורות שאיננו פסול בעיני. גם בין בעלי-בתים יש אנשים שמקור הפרנסה שלהם אינו דווקא הכיף, אבל קשה בתוך להפריד בין סוג לסוג. אני גם כן חושב, מדוע לא נמצא דרך כזאת, כשאנחנו נותנים הקלות והנאות, לאו דווקא על פני כל השטח. מבחינת הצדק החברתי היינו נוהגים הרבה יותר טוב אילו יכולנו להבחין בין סוג לסוג. אפילו אנשים שבנו על קרקע של הקק"ל גם כן נהנים במידה רבה, כשהם מזכרים את הזכות הזאת.

י. ש. רוזנברג: לפי אומדן 58/59 יכנסו עוד 150 אלף לירות, ובתוספת זו עוד אין מגיעים ל-5 מיליון. חסר כאן אומדן ל-59/60, ואפשר לעשותו ולא לנקוב אותו ככיום. פה דווקא אפשר לעשות אומדן כמעט מדוייק כמה ההעלאה צריכה להיות.

ז. שרף: אנו רואים מס-רכוש רק כמס-עזר למס-הכנסה ולא במקור פיסקאלי חשוב. מס רכוש גבוה איננו צהנו בשום מדינה שיש בה מס הכנסה גבוה, אלא אם כן קובעים תקרה משותפת לשני המסים. לא חשובה לנו כל כך ההקנסה כמו האינפורמציה שאנו מקבלים תוך גביית המס הזה. לכן כשנזמנו העלינו הצעה על מס רכוש כללי, לא חשבנו שזה יהיה מקור גדול, ואז הוצעו בתקציב 10 מיליון במקום 5. זאת אומרת, על כל הנכסים לא יותר מאשר הכפלה. יש שיטות שונות, שכולן באות להנטיח דבר אחד: במקום שיש מס הכנסה גבוה, אין מס רכוש גבוה. לפי הרכוש אינו משלם מס אלא ההכנסה ממנו.

לשאלת ח"כ רובין, מה קרה עם החוק הזה. בעיני זה יש לפנות למר האוצר. אבל מאותו הסעם, שהאינפורמציה חשובה לנו, איננו מוכנים לוותר על גביית כל מס רכוש קיים. אנו מוכנים להקטין אותו, ובאדמיניסטרציה שלנו אנו הולכים לקראת איחוד גביית מס רכוש, עם מס הכנסה. עד עכשיו היה לכל נכס כרטיס נפרד. בשנה האחרונה חולקו הודעות אחדות כי רכזנו ככל מחוז את הכרטיס של הנכסים של בעל הנכס. רכזנו את החומר לפי משלם המס במחוזות. השלב הבא יהיה איחוד ארצי, ואז ייגבה כל מס הרכוש לפי המקום שבו נמצא התיק של האיש. אנו מוכנים להוריד את שיעורי המס, אבל לא לוותר על גבייתו, כי זה נותן לנו הרבה יותר במס הכנסה.

זו התשובה גם לח"כ סוזאייב, מדוע לא לבטל מס רכוש, ולשאלת היו"ר. התיקון בחוק הוא תיקון שנעשה ב-1949, ולדעתי צריך לבטל אותו מאותו טעם שלא נותר על גביית מס רכוש ולא נמסור אותו לרשויות המקומיות. אני מתנגד לזאת, ושכנעתי את שר האוצר שמס רכוש הוא אמצעי אדמיניסטרטיבי למס הכנסה. לדעתי לא מס הרכוש העירוני של הממשלה מכביד, אלא הארנונות על רכוש של הרשויות המקומיות.

י. ספיר: ככל זאת, מה לעשות כדי שלא ישלמו כל כך הרבה מס כזה?

ז. שרף: אני נותן פה עצה, כי אין זה ענייני: באיזה שהוא חוק מוכרחה להיות תקרה מרכזית לפעולתן של 100 רשויות מקומיות, כפי שישנה במקומות אחרים.

לשאלת ח"כ רוזנברג: הגביה שלנו היא גם גביית פיגורים. ב-1.4.57, היו לנו קרוב ל-4 מיליון חיובים רשומים על שני המסים. זה ירד לקצת יותר מ-2.5 מיליון ב-1.4.58. אנו חושבים שב-1.4.59 ישאר החיוב הרשום שלא נגבה עד לאותו תאריך 1.5 מיליון ל"י. לכן אנו עומדים על 5 המיליונים. איננו רואים כאן מקום להגדלה, ואנחנו מתקרבים לזמן שמספר

החדדים שחל עליהם מס יגדל ונגיע ל-6 מיליון ל"י גבייה שנתית, וזה יגדל בהדרגה במשך הזמן. יש גם ענין חמש השנים לדירות החדשות, ובתיקון לתוק לעידוד השקעות הון אנו הופכים זאת לפסור אוטומאטי של חמש שנים. ב-57/58 עלה לנו פסור זה קרוב ל-600 אלף לירות מס, ואנו חושבים שבשנה השוטפת זה יגיע למיליון ל"י. אי אפשר לקרוא לזה הפסד, אכל זה אומר שכאשר תיגמד גביית הפיגוריום ישלימו החדדים הנכסטים למעגל הגבייה את הסכום. צריך להוסיף, שכל זאת אין להעלים עין מהארנונה. גבינו בערך 2.5 מיליון ל"י ארנונה על בניינים עירוניים, חקלאיים ותעשייתיים. גביית תשלומים של האזרחים כסך-הכל היתה 12 מיליון ל"י.

י. ספיר: למעשה יוצא שמה שבובים מהארנונה זה קצת פחות מאשר מס רכוש עירוני. יוצא שםס ארנונה לפיצוי נזקי מלחמה הוא כמעט אותו דבר.

ז. שרף: רוב מס רכוש עירוני הוא על בנייני מגורים ובניינים תעשייתיים וחקלאיים.

ה) מס שבת מקרקעין

י. ספיר: הסכום אינו עולה במשך השנים, ולדעתי אי-הצדק שיש פה נשאר, כי זה אינו מס של רווח כחלק לא קפן, אלא מס של אינפלציה.

היו"ר י. גורי: ערך הקרקע עולה במידה ניכרת גם כלי השליך של אינפלציה.

י. ספיר: ערך הקרקע הריאלי עלה רק במקומות מסויימים בארץ, כמרכזי הערים או בת"א רבתי. בכל יתר המקומות לא הדביקה עליה ערך המגורשים הריאלי את ירידת ערך הכסף.

היו"ר י. גורי: הצרה היא, שכל אחד מאתנו אומר איזה דבר והוא בטוח שהוא אומר דבר נכון. אבל זה אינו מספיק. הוא צריך להיות מצוייד בתומר כזה, שגם אני אשתכנע מכך.

י. ספיר: אתן דוגמה: מגרש שבזמנו שוויו היה 70 גרוש המטר, עכשיו בעבור עשרים שנה הוא שווה 10 לירות מטר. ב-70 גרוש יכולתי אז להתקיים במידה כזאת וכזאת. כדי להתקיים היום באותה דמת מחירים של אז, אני זקוק לפחות ל-16-15 לירות. אם תחשב רבית מינימאלית של 5% במשך כל השנים, תקבל את התשובה.

אדם שהרוויח 10 לירות ב-1939 ותי ברמת חיים מסויימת, האם הוא יכול להיות היום בפחות מ-200 לירות נטו? פועל תעשייה שהרוויח 35 גרוש, מרויח היום 12 לירות. השכר עלה בארץ פי 45-35. אפילו אם העליה היא לא פחות מאשר פי 22 - אם תצרף רבית של 5% במשך כל השנים ותצרף את המסים, תקבל את החשבון. ועכשיו אתה בא לקבל מס שבת מקרקעין?

היו"ר י. גורי: אבל מה לעשות, שרמת החיים של כולנו - מלבד חלק מסויים - עלתה?

י. ספיר: לדיך צריך לאכול לחם וכיצה? מחיר הבשר עלה פי 60, אבל אני מדבר על המזרכים הכי תיוניים. אגב, היתה ועדה שהציעה לוותר על זאת.

ז. שרף: אין לי תשובה. כשהנהיגו את המס קרו שיכנים הרבה יותר כסף. להשאיר את המיליון או לגבות את המיליון - זה בכלל מס שערכו רק במיליון

כיש בו ואין לו שום ענין נוסף. אולי הוא אפילו קצת מפורש, כי העברת קרקעות הייתה נרשמת אולי יותר בזמן ובאופן יותר מלא.

היו"ר י. גורן: כשהמיליון יהיה מיותר, נרות עלינו.

י. ספיר: במידה שיש בכלל ארמי ספקולטיבי לענין הקרקעות, זה לא כלול במס הזה.

ז. שרף: אבל הוא משלם גם מס שבת מקרקעין, ועל הדוח הנשאר לו הוא משלם מס הכנסה. נכון שזה המס היחיד שישנו במדינה על רווח-הון, אבל אין אני צד בויכוח הזה.

א. בהיר: במס שבת מקרקעין יש הרבה פרוצות. אני מדבר על מקורות שבהם עלו המחירים באופן דיאלי ובהם לא משלמים, כי הדברוש רשום על שמות חברות וכו'.

ז. שרף: בתחילה הייתה הצעה להפוך זאת למס רווח הון, אבל אז היינו צריכים להפליג לתחומים אחרים. דעה זו לא נתקבלה ולכן חזרנו לסגל בחוק כמו שהוא לגופו, והוא יוגש לכנסה.

ג) מס עזבוני

י. ש. רוזנברג: האם יש פיגורים?

ז. שרף: הטכום שנמצא בגבייה גדול, אבל נמצא כהנודה מתמדת. ב-1.4.57 הייתה יתרה בגבייה של מיליון ושלוש רבעי. החלק מאפשר לשלם מס זה במשך תשס"ט. ב-1.1.58 ירד הטכום לגבייה למיליון ו-50 אלף. בדרך כלל הגבייה של שנה אחת ושומה לאחר קניעה ולפני גבייה, ותמיד עומד סכום של מיליון, ואי-אפשר לקרוא לזה פיגור כי כך קובע החוק. בזמננו 111 אלף לירות. בנובמבר - 50 אלף. יש איוזה ממוצע שאומר לנו שיכנס מיליון - אולי 50 אלף יותר או 50 אלף פחות. מס עזבוני מבינים הרבה במקום שיש נתלאות גדולות, וכמדינה הזאת אין נתלאות גדולות. עכשיו אנו מביאים תיקון בחוק, ששום בית-משפט לא יוכל להוציא צו-ירושה בלי שהמסונה על מס עזבוני נתן את אישורו לכן.

י. ש. רוזנברג: אי-אפשר לעשות זאת בדרך אדמיניסטרטיבית?

ז. שרף: לא. תיקון זה יסגור פירצה, כי רוב הנכסים בפלי הערך עוברים את בית-המשפט. יש עוד כמה תיקונים שעברו את ועדת השוים לעניני חקיקה, ותוך חודש יבואו לכנסה.

א. בהיר: במקרה שנשאר עסק פעיל, איך נוהג במקרה כזה החוק, בטאין אפשרות להוציא סכמו אמצעיטי?

ז. שרף: לכן יש סעיף בחוק, המאפשר לשלם במשך תשס"ט.

א. בהיר: אם ראש המשפחה נפטר והעסק עבר לאשתו, ואי-אפשר להוציא ממנו הכנסה?

ז. שרף: יותד מ-5 שנים לא נחכה. ימכרו חלק, יקחו שותף וישלמו את המס.

האם בהזדמנות זו יחוקן גם הדירוג?

ז. סוזאייב:

יש הגדלת הסכומים והתאמה.

ז. שרף:

הדירוג הכלתי-ריאלי פוגע בהכנסות.
אינני יודע באיזה סכום מגיע המס

ז. סוזאייב:

ל-40%.

(המשך הישיבה - רשמה ש.פ.)

לפני כן רשם אפ.

ש.פ.

מ. שרף:

בקשר למס העזבון, רצוני לומר כי הוא היה מס ליברלי. באחד התיקונים בהם פטרנו מס הוא כמו במקרה שדירה נשארת לאלמנה, על דירה כזו לא יוטל מס. התיקונים הללו יובאו תוך חודש ימים לכנסת, וחברי הוועדה יוכלו לדון עליהם.

הי"ר י. גורני:

אנו עוברים לסעיף של מכס. האומדן לשנת 1959/60 הוא 170 מיליון ל"י במקום 132 מיליון ל"י אשתקד.

מ. שרף:

הפטור בוטל החל מחודש אוקטובר 1957. כל משרד ומשרד רשם כהכנסה, חלק הוחזר וחלק לא הוחזר; כלומר, רשמו 40 מיליון לירות הכנסה ו-40 מיליון לירות הוצאה. זהו גידול בהכנסות מתשלומי חובה ומכס שוק מקביל ועליה בהכנסות עקב ביטול הפטור המיוחד למשרדי הממשלה ולמוסדות.

החל משנה הבאה לא יובאו ארצה דברים אלא אם יהיה הכרח בכך. (י. קרגמן: בשטח הרפואה לא ישלמו מכס?) משרד הבריאות יעשה זאת, ואכן תקציבו גדל במיליון לירות.

הנה, חברת החשמל, במשך כל שנות קיומה לא שלמה יותר מ-5-6 אחוזים דיבידנדה. חברת החשמל טוענת כי אנו מיקרים לה את החשמל.

מחצית הגידול של המכס נכללת בתוך הסכום הכולל, זה קרוב ל-20%.

י. טוואיבי:

אני רואה שאומדן ההכנסות הוא 170 מיליון ל"י. זו עליה ב-13%. (י. ספיר: בתוך סכום זה יש גידול של 20%).

בתקציב הלאומי העריכו את גידול הייבוא לשנת 1959/60 ב-5-6 אחוזים, אזי הגידול בייבוא יהיה 5-6 אחוזים וההכנסות מהמכס, לפי האומדן, יעלו למעלה מכפליים, וזה בהתאם למספרים שמופיעים כאן.

רצוני לשאול: (א) כתי והיכן מדובר על מדיניות המכס? הנה, מדברים על ביטול המהיצות, על השתתפות או השתלבות הייצוא והייבוא, ואילו אצלנו תעריפי המכס הם פנטסטיים, והוא כלל אינו אחיד. אם כן, הייתי רוצה לדעת: לאן הולכים בשטח זה?

(ב) דובר פעם כי המכס יוטל על מנת להגן על תוצרת הארץ, וכן גם כדי לא להגן על אותה תוצרת הארץ שאינה ראויה לשמה. גם כאן אינני מבין את הבעיה. כי הנה, שר המסחר והתעשייה אומר כי הוא מעבד תכנית וכו'. לצערי הרב, המכס אצלנו פסק למלא את אותו התפקיד שהוא ממלא ברוב המדינות האחרות. או להגיע לידי הסכמים עם מדינות לסחר חליפין לשם הגברת ההכנסות - גם זה לא קיים אצלנו.

אינני יודע מה מתרחש ב"יער העבות" הזה ששמו מסכס.

ח. רובינ: יש לי כמה שאלות:

(א) על פי איזה היקף של ייבוא לשנת 1959/60 בנוי התקציב?

(ב) מהו הסכום המשוער של ייבוא שמקורה האוצר לקבל מהתקציב? אני מבקש פירוט, מה סופיע באומדן החדש - מה במכס ומה בתשלומי חובה.

(ג) כתוב בדברי ההסבר על הרכב הייבוא. מעניין אותי ההרכב של המכס ותשלומי החובה לפי אותה החלוקה של האומדן. כאן כתוב (בעמוד 42 באמצע) מזון משקאות וטבק. רצוני לדעת, מהו המכס על אותו ייבוא אשר הוא בערך רבע מכלל הייבוא.

אותה שאלה אני מציג לגבי סעיפים אחרים: מהו חלקו של המכס בסעיפים אחרים - הכל לפי האומדן לשנת התקציב 1959/60.

אני יכול להוסיף ולשאול: כיצד זה היה גם בשנה שעברה?

(ד) אני מעוניין לדעת, מה הן ההכנסות מהמכס על צריכה רגילה. אינני מתכוון למקורדים חדשים וכו', ולא לצריכה אשר לפי תנאי הארץ הם בבחינת מותרות, אלא - מהו החלק של המכס על הצריכה הכללית, על חמרי הגלם ועל סחרכי מותרות? (מר שרף: מסרתי פרטים על כך בפעם הקודמת. אני מצטער, מסרתי הלאה את החומר וכרגע הוא אינו בידי ולא אוכל להשיב שוב על שאלה זו).

רציתי לשאול: האם בתוך האומדן לקראת השנה הבאה יש מגמה להעלאת תעריפים (אינני מתכוון על דברים שוטפים)?

המסים הישירים לא יעלו בשנה הקרובה - כך מסר לנו שר האוצר. אולם מהכנסתם של נשמע הלאו, ומהלאו שלו נשמע הכן.

אירוב כהן:
האם הדולר לייבוא נחשב ב-1.800 ל"י? (מר שרף: כן.)

רציתי להמשיך בשאלה, בעקבות דבריו של חבר הכנסת פוזאייב: האם אפשר לערוך כאן איזו שהיא הרצאה על הייבוא באספקלריה של המכס?

א. בהיר:
כתוב כאן (בעמוד 42 באמצע): סך הכל ערך הייבוא שנמצא עדיין במסגרת פטור מותנה בתקופה אפריל-ספטמבר 1958 הסתכם ב-17,9 מיליון ל"י לעומת 37 מיליון ל"י בשנה שעברה. (מר שרף: זהו בעיקר פטור מותנה).

ועוד: גידול בהכנסות מתשלומי חובה ומכס שוק מקביל - ההכנסות מתשלומי חובה הסתכמו בתקופה אפריל-נובמבר 1958 ב-12,1 מיליון ל"י לעומת 6,1 מיליון ל"י בתקופה המקבילה ב-1957. הכנסות מכס - שוק מקביל היו 11,4 מיליון ל"י לעומת 5,2 מיליון ל"י בתקופה אפריל-נובמבר 1957.

האם אפשר לקבל טבלה שתראה את החלוקה הזו?

מה נתן גידול הפטור עם ביטולו? האם יש מדיניות או קריטריונים מנחים בעניין זה? אם כן - הייתי רוצה לדעתם.

היה אצלנו בתקציב 40 מיליון לירות לשני הצדדים. במה זה הסתכם? בשנה זו, הפטור איננו קיים, והוא נכנס להוצאות המשרדים. כמה יש מהפטור הזה שנכנס למכס?

אם אתה פה מחלק את ההכנסות מסוגי יבוא, כמו: מזון וחמרי גלם בלתי מעובדים, אזי הייתי רוצה לדעת מה היו ההכנסות המכס? נכון חלקת, מר שרף, את המספרים לשלושה: מותרות, צריכה כללית וחמרי גלם. (מר שרף: אשתדל להשיב על השאלה כפי ששאל אותה חבר הכנסת רובין. הוא שאל על חמרי גלם (אשר הם גם נכסי השקעה), מותרות וצריכה רגילה).

בקשר לשוק המקביל: בתקופה של אפריל-נובמבר הגיע השוק המקביל ל-11,4 מיליון לירות. זאת אומר, במשך 8 חודשים. נחשוב שהוא יגיע לעוד 18 מיליון לירות. אני שומע כי שוק זה צריך להגיע ל-30 מיליון. (מר שרף: אני אסביר זאת. אנו הרי מחשיבים את הדולר ב-8 לירות).

רצוני לשאול: האם אין אפשרות לעבור מעל ל-170 מיל לירות בשטח השוק המקביל?

י. ספיר:
האם ישנה אפשרות להגדיל את ההכנסה של השוק המקביל? האם זה ניתן ע"י העלאת ההיסל על אותם המצרכים שנכנסים למסגרת השוק המקביל?

א. גהיר:

האם לדעתכם, תוספת של 200 לירות על מקורים חשמליים, תקטין את קניית המקורים?

ועוד שאלה: כמה מקורים מביאים עולים או גורמים אחריהם מחו"ל? אני שמעתי שהביאו 5000 מקורים. האם זה נכון או לא נכון. אם זה נכון - מדוע בחוץ היה להביא 5000 מקורים מחו"ל?

הייתי רוצה לדעת, כמה מכס מכניסים 5000 מקורים, ומי הביא אותם?

איך פועל עכשיו שוק המכוניות לאחר שינויי המכס וההיטלים האחריים? האם יש אינפורמציה על כך, או שמוקדם לתת אינפורמציה על כך?

לשנת 1959/60, האם אתם חושבים להשאיר את המסגרת של 5 מיליון? מה הן המחשבות בקרו זה?

מה, לפי הערכתכם, מביאים עוד בדולרים בצורות שונות אשר לא עובר את ההיטלים הכלולים ברשימה שהם במסגרת של 8 לירות הדולר?

מהי ההערכה של המצרכים הבאים דרך התעשייה או דרך הפס"זים וכו'?

י. גור:

רציתי לשאול, איכן מופיעות בתקציב ההכנסות מהיטלים וויסות המחירים? (א. גהיר: זה רשום בעמוד 42, סעיף ג').

מדוע הם אינם מופיעים בתוך סעיף נפרד?

מהו הסכום שנתקבל עד חודש דצמבר 1958, ומהו סכום האומדן שלכם שיתקבל בשנת 1959/60?

ועתה, בנוגע לשוק המקביל: האם כל ההיטלים שהאוצר מקבל מהם, נוסף למכס ובלו ומס קניה, האם כולם נמצאים בהיטלים שישנם לגבי ויסות, או יש עוד היטלים? אם יש עוד - מה הם וכמה?

עד כמה שאני מתמצא באותה רשימה של תשלומי חובה וכו', אז הטעיהם אינם מצדיקים את הרווחים של האוצר מהשוק הזה, אלא להיפך - האוצר מקל על עצמו בגלל הרווחים המוגזמים שהוא מקבל עקב כך. האם ישנם היטלים אחרים בנוסף לוויסות?

ועתה, רצוני לחזור על שאלה ישנה: האם מותר לקבל אינפורמציה בכתב, אשר הוא יהיה מעין דו"ח ארעי על הכנסות המדינה עד סוף דצמבר? (מר שרף: יש כאן עד סוף נובמבר).

התחלנו לדון על התקציב טרם שהתחיל הדיון על כך במליאת הכנסות; מדברים על הכנסות למרות ששר האוצר לא נאם על משרד האוצר. רצוני לומר ליושב-ראש הוועדה ולמר שרף, כי ככל שמידת שיתוף הפעולה מחייבת, הרי שהיא מחייבת שיתוף פעולה הדדי.

לגבי מכס, אני חושב שהמתכונת האינפורמטיבית שנחוצה לנו היא, למעט בחסרים המיועדים לשוק המקביל, לתוצרת לוכסוס, ציוד וכו'.

אנו קוראים בעתונות כל מיני ידיעות על מסים נוספים, על מלווה חובה וכו'. אני למדתי שלחברי הכנסת יש נטייה לזלזל בעתונים לא פחות מאשר הנטייה שיש לעתונים לזלזל בחברי הכנסת. אם ישנה אינפורמציה על השינויים שיהיו במערכת ההכנסות של המדינה, אשר הם יגיעו לכנסת במשך הדיון על התקציב - האם הידיעות שפורסמו בעתונות הן נכונות, והאם אפשר לסמוך עליהן?

ח. רובין:

בהמשך לשאלה שנגעה בשוק המקביל, אני רוצה לשאול: האם אפשר לתת רשימה של המצרכים, אשר מנקודת הראות של האוצר, הם בבחינת שוק מקביל? ומה הן ההכנסות של המכס, מס קניה וכל הסוגים על המצרכים השונים? והאם קיימת תכנית להרחיב את הרשימה הזו?

אינני יודע אם שאלו את השאלה הבאה: מה מצפים לגבות מכס על יבוא מכוניות לאחר ההסדר החדש?

ז. טוֹזַאייב:

מר שרף:

חברי הכנסת בהיר, קרגמן וספיר שאלו - כיצד השפיע ביטול הפטור? - יש השפעה ואנו יכולים לאמוד אותה. אנו מקווים שדבר זה יביא לידי ביטול הזמנות של רהיטים מיוחדים או כל דבר אחר מחו"ל. לדוגמה: אם מוסד מסויים מביא רהיטים מיוחדים מחו"ל, והם זולים ומשופר יותר מאלה הנעשים בארץ. אזי אם הוא יצטרך לשלם מכס או מס קניה על הרהיט, ודאי שהוא יבחר לקנות רהיט יותר פשוט כאן בארץ. זהו מקרה שקרה.

תוצאה חיובית שניה, היא - ואני אניא את המקרה הבא לדוגמה מבלי לבקוב בשם וגם המספרים שאתן לא יהיו נכונים: קבלן איכס בנה בנינים ב-10 מיליון לירות, 6 מיליון לירות מתוך סכום זה הוא בנה עבור מוסדות שנהנו מהפטור, וב-4 מיליון - לשיכונים פרטיים. אנחנו היינו צריכים ללכת אחרי הקבלן, לבקר אותו ולראות אם לא הוציא חמרים ב-6 מיליון לירות עבור בנינים אחרים. אנחנו היינו צריכים לסמוך על זה שאותו מוסד - כמו ס.ע.צ. - הנהנה מהפטור, לא יעביר חמרים לשיכון אשר אינו נהנה מבטול הפטור. היינו צריכים לבקר את המחסנים וכו'.

לא יכולנו להמשיך ללכת בשיטה זו, כי אנו צריכים להניח שיש על מנהל עבודה, במקום העבודה, אותה מידת בקורת שיש לנו על פקיד המכס, בו בזמן שלמעשה אין עליו כל בקורת.

נשאלתי - מי בכל זאת עוד נהנה מהפטור? למעשה לכולם בטלנו, נשאר רק נשיא המדינה מכל מוסדות המדינה והייבוא שלו - למעשה, אין הוא מביא דבר - והדיפלומטים. גם "הדסה" נהנית מכך משום שהיא מקבלת מהעודפים של ממשלת ארצות הברית, ולהם יש חוק שעל החמרים הללו לא יוטל מכס.

(אחרי כן רשמה אר.)

לפני-כן רשמה שפ.

אד.

פר ז. שרף (המסד)

"הרסה" נהנית מהפטור עבור החמרים השונים שהיא מביאה להקמת המבנים בעיני-כרם וכן עבור הריהוט. מלבן פטורה והוא הדין חברת "קיר". כן פטורים מוסדת דת צרפתיים, בהתאם לחוזה בין ממשלת ישראל וממשלת צרפת.

כיצד יגדל המציף ב- 13%? אנו מעריכים שההיטלים על חמרי גלם שהוטלו באמצע השנה וחלקם נדחו, יבואו לידי ביטוי מלא בשנה הבאה. כן יהיה גם גידול ביבוא, לאור גידול האוכלוסיה.

ג. רובין: בשנה הקודמת האומדן היה 132 מיליון פלוס 40 מיליון.

ז. שרף: האומדן היה 132 מיליון פלוס 18 מיליון. ספק אם הסכום יגיע ל- 18 מיליון. 40 מיליון כוללים מכס, מס על דלק ומס קניה. אנו מעריכים את הסכום ב- 170 מיליון, אבל זהו אומדן.

נשאלה שאלה היכן מדובר על מדיניות המכס בקשר לשוק האירופי. התכנית של השוק האירופי איננה נוגעת רק לסחורות; תכנית השוק האירופי בנויה על תנועה חפשית של מצרכים, של עבודה ושל ספציאליזציה על-מנת להגיע לרמת חיים כוללת של השוק הזה. המכס מהווה כאן גורם פחות חשוב; בעיית רמת החיים היא יותר חשובה וכן הבעיה של תנועה חפשית של כוח אדם. המכס הוא גורם צדדי, הוא ענין של טכניקה.

קיימת ועדת מכס אשר באופן שוטף עוסקת במדיניות המכס. המדיניות הזו חלה על שלושה דברים: ראשית, על הבעיה של מכס מגן. אגב, אצלנו צריך היה להנהיג מכס-מחנך, היינו - מכס מגן לתקופה של שלוש שנים אשר באופן אוטומטי מתבטל לאחר פרק זמן זה. אם המוצר יוכל להתחרות ביה-החרושת יחסיים; אם לאו - יתחשל. אבל במשק שלנו בצורתו הנוכחית איננו יכולים להנהיג שיטה כזו של מכס. בוועדה המטפלת במכס מגן יושבים נציגים של התאחדות בעלי התעשייה, של המשק ההסתדרותי, של משרד המסחר והתעשייה וכן של האוצר. ועדה זו דנה על כל בקשה למכס מגן. סוג שני של מכס נובע מסיבוי והפרשי השערים הקיימים אצלנו. וכאן רצוני למסד פרטים על השוק המקביל ושעורי המכס הנגבים על המצרכים.

אנו מקבלים מהשוק המקביל תמורה של 7 - 7.5 לירות הדולר, פרט ל- 1.800 ל"י. בחודש דצמבר שוחזרו סחורות בסכום של 353 אלף דולר, והמסים שנתקבלו, כולל מכס, מס קניה, בלו ותשלומי חובה, הגיעו ל- 2,627,000 לירות. בנובמבר שוחזרו סחורות בסכום של 860,000 דולר, מזה שמן זרעי כותנה בסכום של 425 אלף דולר שעליהם לא נתקבל מס. למעשה כ- 440 אלף דולר נתנו לנו 3,5 מיליון לירות, והתמורה לדולר הגיע כאן שוב לקרוב ל- 8 לירות הדולר. המצרכים של חודש דצמבר כללו: אורז, סוכר; מצרכי עמיזן; פירות יבשים, תבלינים, קוקוס טהון, לקרדה, קפה ירוק, חמרים לייצור שוקולד; מקררים, קטנועים, סיגריות, טבק, משקאות, מנגני תקליטים, לוחות פורמאיקה, מכונות גילוח, צרכי מניקיור וכדומה. הסחורות של "עמיזן" הגיעו ל- 31 אלף דולר, והמכס שנתקבל מהן הגיע ל- 280 אלף לירות. 140 טון סוכר נתנו 80 אלף לירות. הבעיה בכללותה שייכת למשרד המסחר והתעשייה, אשר יכול למסור לכם בנדרון אינפורמציה.

לחבר-הכנסת רובין רצוני להשיב שתשלומי החובה כלולים במכס, פרט לאותם ושלומים שנעשים לוויסות, כמו העברות מספוא לביצים וכדומה. חשבון זה מהנהל על-ידי משרד המסחר והתעשייה.

י. ברך: מדוע אינכם מבדילים בהצעת התקציב בין מכס לתשלומי-חובה?

ז. שרף: בשבוע הבא אמציא את התשובה על חלוקת סכומי המכס שנגבו מנכסי השקעה, צריכה רגילה ומותרות. חלוקה זו אוכל לתת לגבי שנת 1957/58.

עד כמה שידוע לי, לאור האומדן של 170 מיליון, אין כוונה להעלות את התעריפים. כמובן שאין להימנע מהתאמות הן של העלאה והן של הורדה.

מה הן תוצאות הליברליזציה? הליברליזציה לא הביאה להקטנת היבוא. כל החששות והטענות שהעלאת התעריפים תביא להקטנת הצריכה או היבוא לא התאמתו. עקב הליברליזציה לא קטנה הצריכה, לא קטנו מסדי ההזמנות ולא קטן היקף הייצור.

אני עובר לשאלת השוק המקביל. עד סוף השנה צריך להיכנס עוד סכום של 42 מיליון. 90,5 מיליון הל"י כוללים את השוק המקביל. בתוך זה יש סכום של 12,750,000 ל"י ועוד 13,250,000 תשלומי חובה, ביחד 26 מיליון ל"י שוק מקביל. הערכתנו היתה שיכנסו 30 מיליון, ועד לסוף דצמבר נכנס סכום של 26 מיליון. את התמורה הגבוהה ביותר גוברים מויסקי - 14 ל"י עבור דולר.

האם אפשר להגדיל את ההכנסות של השוק המקביל? בתמורה הנוכחית של לירות עבור דולר - החשובה היא שלילית. אם איננו רוצים להגיע לרווח של 3 - 2 לירות הדולר - אין אפשרות להגדיל את ההיקף. זוהי הסיבה שאינני כוללים את יבוא השעונים בשוק המקביל. אגף מטבע חוץ איננו מקציב דולרים ליבוא שעונים, כי במקרה זה אפשר לקבל תמורה של 3 לירות הדולר.

ההוצאות בדולרים למקרר מגיעות כיום רק ל- 43 דולר. המקרר נמכר ב- 600 - 500 לירות, בלי מס. כיום אין כבר תור למכירת מקררים. אם נייקר את המקררים - נקטין את היקף המכירה. דומני שהגענו כאן לאופטימום.

בדרך כלל מביאים מקררים מהחוץ עולים ותושבים חוזרים. אנסה לבדוק כמה מקררים מביאים מהחוץ.

אשר ליבוא מכונות - אין עדיין החלטה סופית. אשר למכירה - קיימת בעיה של מכירת מכונות באשראי. בית-החרוש מבקש מאתנו לדאוג לאשראי זה. יש תוצרת מוגמרת שמוכנים לקנותה בתנאי אשראי. את גביית מס הקניה אפשר לדהות, מה שאין כן לגבי מכס. החוק מחייב אותנו לקבל את המכס במקום. הם רוצים לפתח מכירת מכונות לפי הנוסח האמריקאי.

פרטים על ההיטלים לוויסות מחירים יכול למסור שר המסחר וההעשייה. אנו מוכנים למסור פרטים על ההכנסות של חדשי דצמבר וינואר.

אח השאלה: האם יהיו שינויים במערכת הכנסות המדינה, לאור קליטת העליה - צריך להפנות לשר האוצר.

בצדו של כל סכום שנגבה כמס מצויין כמה מזה נתקבל מהשוק המקביל. בדצמבר שוחררה סחורה בסכום של 350 אלף דולר, ועליה נגבה מכס בסכום של 1,400,000 לירות; מס קניה - בסכום של 250 אלף לירות; ותשלומי חובה - בסכום של 725 אלף לירות. ביחס - סכום של 2,630,000 לירות.

הנ"ר ז. גורני: כדי לסיים את העמוד הראשון עלינו לקיים ישיבה נוספת בהשתתפות מר שרף. אנו עוברים עתה לסעיף הבא בסדר - היום של הוועדה: ערבות למפעלי נייר אמריקאיים.

ערבות מטעם המדינה להלוואה למפעלי נייר ישראליים בע"מ

(היו"ר קורא את מכתבו של שר האוצר כנדון.)

מר זנגני: את ההלוואה מקבל המפעל מהבנק ליצוא ויבוא. ההלוואה נועדה למימון תכנית גדולה בקשר עם מפעל התאית וכן הרחבת המפעל הקיים. התכנית כולה מסתכמת ב- 20 מיליון לירות. מיליון דולר נוחנים בעלי המפעל בארצות-הברית, 6 מיליון דולר הם מגייסים בחו"ל הן במזומנים והן על-ידי הסרת "בונדס" בלירות ו- 3 מיליון דולר הם מקבלים מהלוואה מהבנק ליצוא ויבוא. הם משלמים לבנק רבית בשעור של 3.5%. הם נתבעים לתת ערבות של מוסד ישראל לתעשייה, אשר דורש 1.5% בעד הערבות. המוסד איננו יכול לקבל על עצמו ערבות של 100% והוא מבקש את ערבות המדינה ל- 50%. במקרה זה דומני שהמוסד מקבל בטחונות טובים מהמפעל.

א. בה"ר: מדוע אין המדינה נותנת ערבות של 100% באופן ישיר לבנק?

מר זנגני: הבנק ביקש ערבות של מוסד ישראל לתעשייה ולא של ממשלת ישראל. רוב רווחי המוסד מגיעים לממשלה הן בצורת רבית והן בצורת מס הכנסה.

י. ספיר: כיצד מתבטאת הערבות של 50%?

מר זנגני: הכוונה לתח את הערבות פרי-פסון.

י. גדר: כמה יוצא על ציוד וחמרים בארץ וכמה בחו"ל?

מר זנגני: לפי התכנית של המפעל יוצא סכום של 5,220,000 דולר בארצות-הברית; 1,377,000 באירופה ו- 4,772,000 דולר בישראל.

הכוונה לייצר את התאית מגבעולי תירס, ובמפעל זה צריך להשקיע למעלה מ- 3 מיליון דולר. יש להם חכנית להקמת תחנת כוח השמליח של 10,000 קו"ש אשר צריכה לעלות כ- 1,100,000 דולר, ומסכום של 4,100,000 דולר דרושים כדי להרחיב את המפעל וגם להחליף את הציוד.

א. בה"ר: אני מצטער שעלי לחזור על הערתי זו הפעם השלישית. הוסכם בוועדה שלא יובאו לדיון בוועדה בקשות לערבות המדינה למפעלים מבלי שנקבל קודם לכן חומר מתאים. היו הוועדה הבטיח שהוא ידאג לכך. אני מציע להפסיק את הדיון עד לקבלת חומר בכתב.

היו"ר י. גורי: אני מודה שהייצור צריכים לקיים זאת. כיוון שלא קיימנו - לא אתנגד להצעת חבר-הכנסת בהיר בדבר העתקת הדיון.

י. גדר: אני מבקש לקבל רשימה של הערבויות שהן בתוקף בצירוף הסכומים המתאימים. רשימה זו הובטחה לנו בישיבה קודמת.

מר זנגני: בישיבה הקודמת דובר על ערבויות בקשר לאמיסיות.

י. גדר: רצוני לדעת כמה חייבת היות המדינה על-סמך ערבויות שנתנו ולמי היא חייבת.

היו"ר י. גורי: חשוב לקבל תמונה על המצב בכל פעם שמביאים לנו לאישור ערבות מטעם המדינה.

י. ספיר: בשעתו היה ויכוח על מחירי הנייר של בית-החרושת, לאור העובדה שלמעשה יש למפעל זה מונופולין בשטח זה. כתוצאה מסובסידיות מסוימות שניתנו לכל סוגי הנייר, בכל-זאת נשאר המחיר גבוה בהרבה מהמחיר הבינלאומי. אחד הנימוקים לכך היה, שבית-החרושת איננו יכול להתחרות עם בתי-חרושת אחרים בחו"ל, שהם מומחים לגבי כל סוגי הנייר ומייצרים כמות מכסימלית, וממילא יכולים לייצר כל סוג בצורה רנטבילית וזולה. כאן בית-החרושת צריך לעבור מסוג לסוג, ולכן יציאות הייצור הן גבוהות. ההנחה היתה שכאשר המפעל יתרחב וייצר את כל סוגי הנייר במחלקות נפרדות אשר תעבודנה בתפוקה מלאה - אזי נוכל לעמוד בהתחרות.

שאלה שניה - באילו חמרי גלם יוכל המפעל להשתמש בארץ? האם ההרחבה הזו תביא לרציונאליזציה של הייצור ובעקבותיה להוזלה אשר תתאים פחות או יותר למחיר הבינלאומי?

הגיע לידי מעין הסכם בין המפעל לבין משרד המסחר והתעשייה או שר המסחר והתעשייה שנעשה בחודש מרץ 1957 ובו כמה דברים קשורים בהרחבה. השר התחייב באותו הסכם, כנראה לתקופה של חמש שנים, שמאותו יום בו ההרחבה תיכנס לייצור רגיל יהיה מעין תעריף מגן על היבוא. הדבר מכוון לכל היבוא; לגבי אותם סוגים המיוצרים על-ידי החברה והמיועדים ליצוא - א יהיה מכס מגן לשנתיים. יש התחייבות של הממשלה להגן על מחירי התוצרת. אשר לשוק המקומי - נאמר שהתוצרת של בית-החרושת תהיה חפשיה מכל פיקוח על המחירים לתקופה של עשר שנים. כמובן שהחברה תקבל את כל ההקצבות במטבע חרץ עבור חמרי-גלם וחלקים שיהיו דרושים לה. וכאן מופיעה פסקה מעניינת האומרת: "אם כי לדעתו של היועץ המשפטי של החברה יש ספק אם ההסכם הנ"ל יכול להיות מבוצע בבתי-המשפט הישראליים..." נאמר שזוהי הפרקטיקה של ממשלת ישראל שהיא מכבדת התחייבויות מסוג זה.

היה רצוי לקבל תמונה ברורה מה הן ההתחייבויות של ממשלת ישראל. בהסכם יש שורה שלמה של התחייבויות שניתנו בקשר עם ההרחבה. אינני שולל שום עידוד שלי ייצור מקומי, גם אם הוא מתבטא במתן ערבות של הממשלה להלוואות, אבל מאחר ומדובר על מפעל שיש לו מונופולין - היה כדאי לקבל מושג על ההסכם מה הוא אומר מבחינת ההתחייבויות. האם ניתנה התחייבות לגבי מכס מגן יותר סנפי שנהוג לגבי מפעלים אחרים? אם מבחינת השוק המקומי ניתן חופש כזה בתנאים של מונופולין, השאלה היא האם אפשר לקיים כל מחיר או האם יש הגבלה? מה מידת התערבות של הממשלה, מאחר והיא אוסרת את היבוא ואין בתי-חרושת מתחרים?

במסיבות כאלו - כל התחייבות של הממשלה טעונה בדיקה. אני מבקש שבישיבה הבאה נקבל תמונה בהירה על המצב וכן פרטים בנוגע להסכם.

ז. סוזאייב: מהן כמויות המים שתהיינה דרושות למפעל המורחב? האם כמויות כאלו נמצאות באזור של בית-החרושת? האם ייצור הפאלפ מגבעולי תירס ישתלם? מה יהיה מחיר התאית בהשוואה עם המחיר הבינלאומי?

ועכשיו הערה כללית. זהו מפעל חשוב מאד, אבל יש לו מונופולין. הוא איננו נותן למשרדי הממשלה בקלות להתערב בתהליכי הייצור והשיווק שלו. מפעל זה הוא מעין מדינה בתוך מדינה. אני סבור שבהזדמנות זו כאשר המפעל זקוק לאישור הכנסת אפשר להגיש לו כמה שטרות לפרעון.

האם למשרד המסחר והתעשייה יש השפעה או הכורכה של הייצור בבית-החרושת. זהו מפעל מונופוליסטי אשר כנראה איננו יכול לייצר את כל סוגי הנייר הדרושים, וכך מתגלה בארץ מחסור בסוגים שונים, ויש עליית מחירים וספספרות. אהיה גלוי-לב ואומר, שאינני יודע היכן מתחילה הספספרות, האם בין סוחרים או בבית-החרושת. במצב הנוכחי, כאשר המפעל איננו מסוגל לייצר את כל הסוגים ולספק את הדרושות, לא מתקבל על הדעת שהממשלה תפסיק כל יבוא. בית-החרושת זה הוא החולש על כל השטח של הנייר, כך נדמה לי. אם חתמו על חוזה לא-נוח - צריך לעמוד בו. אבל כאשר בית-החרושת פונה בבקשה לכנסת - אפשר להציג לו דרישות.

י.ש. רוזנברג: ההרחבה תהיה גם הוריו וצמאליית וגם ורטיקאליית. מה תהיה ההשפעה של ההרחבה הוורטיקאליית על משק המדינה בכלל? מאידך, אם מקימים תחנת כוח חשמלית, נשאלת השאלה: מה הן הוצאות החשמל כיום, ומהי ההערכה של ההוצאות לאחר ההרחבה? בכמה יתבטא החסכון לאחר הקמת תחנת הכוח החשמלית? כיצד תשפיע הקמת התחנה על חברת החשמל? מהו המצב באותם שטחים שהחברה עדיין לא החלה לפעול בהם? מהם המזכירים של סוגי נייר אלה כיום, ומהי ההערכה לגבי המזכירים לאחר שהחברה תתחיל לייצר בהשוואה למצב הקיים בשטח היבוא והייצור?

ת. רובין: מהי כמות המים שהמפעל צורך כיום, ומה המחיר שהוא משלם עבור המים. מהי כמות המים שתידרש למפעל לאחר הרחבתו? לאור ההתפתחות האחרונה בעיה זו מקבלת משנה חשיבות.

אני מבקש לקבל את המסמך שהזכיר חבר-הכנסת ספיר. היתה שם הערה שהמסמך מבהינה משפטית איננו מחייב, כי הממשלה איננה עושה חוזה על אספקת מחורה או קנייתה; היא עושה חוזה על עניינים ממלכתיים בהם היא לא טופיעה בתוך פרט, היא עושה חוזה הנוגע לסוברניות שלה, לממכורות שלה. ברור שהממשלה לא יכולה לעשות חוזים כאלה בצורה משפטית מחייבת אלא עם גופים ממלכתיים אחרים. אבל זה איננו פוסל את החוזה, שיכול להיות מעין "ג'נטלמן אגרימנט". אינני אומר שהחוזה הוא פסול; הספקות הן לגבי ההתחייבויות לא רק של מכס מגן אלא גם התחייבויות בנוגע לשאלת הפיקוח על המחירים לתקופה ממושכת למדי. נוסף לפרובלמטיקה המשפטית, יש כאן פרובלמטיקה כלכלית עניינית ורצינית. מכל מקום, רצוי היה לראות את המסמך המלא.

כיצד מובטח במצב הקיים, כאשר לבית-החרושת יש עמדה מונופוליסטית, שהמפעל יספק בכל עונות השנה את כל סוגי הנייר שהוא מייצר או את אלה שיבואם הופסקו? כיצד מובטח הדבר הלכה למעשה, שכל מי שרוצה לקנות בכל עונות השנה יוכל לקנות, באותם התנאים? או אין פיקוח על המחירים, כפי שהממשלה התחייבה, כיצד הממשלה בכל-זאת תקיים פיקוח כזה? כיצד מובטח שהמפעל ימכור לכולם בתנאים שווים כל מה שהוא מייצר?

דומני שזהו המקרה הראשון בו ניתנת ערבות הממשלה למפעל פרטי.

מר זבגי: בדרך-כלל אנו נותנים תקציב פיתוח. כיוון שההלוואה איננה מתקציב הפיתוח, אנו נותנים ערבות למוסד לתעשייה. המוסד לתעשייה הוא הערב כלפי הבנק.

י.ש. רוזנברג: כיצד יפייצו את המניות בארצות-הברית? מה עושים כדי להפיץ את המניות, ומהי הערבות לכך? מה יהיה מספר תועלים שיועסקו במפעל המרחב?

א. הרצפלד: כמה מחברי הוועדה הציגו את בעיית המים. רצוני להציג את השאלה מתוך אספקט אחר. אני יודע שבאותו אזור יש מספר מסקים שאסרו עליהם לטעת פרדסים בגלל מחסור במים. מדוע ניתנת עדיפות דוקא למטרה זו?

האם אין יבוא של נייר מהחוץ?

מר זבגי: אין יבוא של אותם סוגים המיוצרים בבית-החרושת.

הי"ר י. גורי: אנו נפסיק עתה את הישיבה. בציגי האוצר ומשרד המסחר והתעשייה יכינו את החומר, ואנו נודיע להם על מועד הדיון.